

Nr 181.

Ankom till riksdagens kansli den 17 juni 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1940 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1939—30 juni 1940 m. m.

(1:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1940 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som blivit i revisionsberättelsen iakttagen.

1:o) Avlöningsförmåner till vissa pensionerade befattningshavare under mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap. Under försvarsdepartementet, § 5, hava revisorerna till behandling upptagit frågan, huruvida bärande skäl föreligga för att pensionerad beställningshavare i arvodesbefattning under mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap tilldelas lön enligt krigsavlöningsreglementet i det fall, att han fullgör i huvudsak samma arbetsuppgifter som under sin fredstjänstgöring. (Del I, sid. 13 och 14.)

Revisorerna hava erinrat därom, att enligt bestämmelserna i krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) skall reserven tillhörande, från aktiv stat pensionsavgångna officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare under krigstjänstgöring äga uppbära månadslön efter den löneklass enligt gällande fredsavlöningsreglemente, löntagaren omedelbart före inträdet i reserven tillhörde, och att detta gäller jämväl beställningshavare av angiven kategori, som under fredstid uppehåller för pensionerad officer eller underofficer avsedd arvodesbefattning. Då krigsavlöningsreglementet numera tillämpas, innebär detta, att t. ex. en pensionsavgången överstelöjtnant eller kommandörkapten av 1:a graden kommer i åtnjutande av väsentligt högre avlöningsförmåner än dem, han före krigstjänstgöringen, även om denna fullgöres genom uppehållande av arvodesbefattningen, åtnjuter i form av arvode och pension.

I anslutning till den lämnade redogörelsen för de sålunda gällande bestämmelserna hava revisorerna uttalat följande.

Enligt revisorernas mening föreligger icke bärande skäl för att pensionerad beställningshavare i arvodesbefattning, som under förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering placeras med arbetsuppgifter av huvudsakligen samma art som han under sin fredstjänstgöring haft att fullgöra, skall komma i åtnjutande av högre avlöningsförmåner än dem, han eljest ägt uppbära.

Det påtalade förhållandet sammanhänger emellertid med att pensionerade beställningshavare med placering å arvodesbefattningar inkallats till krigstjänstgöring i egenskap av beställningshavare i reserven, varigenom rätt till krigslön automatiskt kommit dem till del. Enligt revisorernas uppfattning kan det emellertid ifrågasättas lämpligheten av att på sätt nu skett till krigstjänstgöring inkalla sådana pensionerade beställningshavare, vilka även under krigstjänstgöring ansetts skola fortfarande bestrida de med arvodesbefattningen förenade göromålen.

I ärendet hava yttranden avgivits av *arméförvaltningens civila departement*, *marinförvaltningen* och *flygförvaltningen*. (Del II, sid. 14—19.)

Utskottet.

Jämväl utskottet finner de av revisorerna anmärkta förhållandena mindre tillfredsställande. Utskottet vill emellertid erinra därom, att frågan om avlöningsförmånerna för pensionerade befattningshavare i arvodesbefattningar under mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap för närvarande är föremål för överväganden inom krisrevisionen. Vidare må framhållas, att, enligt vad utskottet under hand inhämtat, samma spörsmål kan förväntas komma att upptagas till behandling i samband med det åt försvarsväsendets lönenämnd lämnade uppdraget att verkställa revision av krigsavlöningsreglementet. Med hänsyn härtill har utskottet icke funnit sig böra påkalla särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad i ärendet förekommit har utskottet emellertid velat för riksdagen

omförmäla.

2:o) **Tvångsanskaffning av hästar och fordon för försvarsväsendets behov.** Under försvarsdepartementet, § 6, hava revisorerna framställt vissa erinringar i fråga om bestämmelserna rörande tillgodoseendet av försvarsväsendets behov av hästar och fordon ävensom beträffande dessa bestämmelsers tillämpning. (Del I, sid. 14—26.)

Efter att hava redogjort för gällande bestämmelser på området ävensom för av revisorerna gjorda iakttagelser hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande.

Såsom av det ovan anförda framgår hava revisorerna ansett det vara av intresse att i sin berättelse närmare undersöka frågan om tillgodoseendet av försvarsväsendets behov av hästar och fordon samt huru bestämmelserna i nu gällande häst- och fordonsanskaffningslag under nuvarande krissituation praktiskt tillämpats. De iakttagelser, som därvid gjorts, äro i flera avseenden av sådan art, att det måste anses önskvärt att förändringar snarast möj-

ligt vidtagas i ifrågavarande lagstiftning. Revisorerna hava sålunda bland annat kunnat konstatera, att inmönstrade hästar och fordon icke alltid varit för krigsbruk lämpliga främst beroende på att uttagningen i fredstid varit otillfredsställande. Vidare har mönstringsnämndernas arbete, när det gäller prissättning, skett efter skilda normer, och riksvärderingsnämndens taxor synas icke, såsom sannolikt av statsmakterna avsetts, härvidlag hava kommit till användning. Revisorerna hava även i fråga om prissättningen kunnat iakttaga, att i enstaka fall ovidkommande synpunkter kunnat föranleda, att statsverkets intressen icke blivit i vederbörlig ordning tillgodosedda. Detta gäller prissättningen icke blott av inmönstrade fordon utan även sådana, som uttagits enligt rekvisitionslagen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har, såsom revisorerna härovan omnämnt, statens krisrevision hemställt om utredning rörande nya bestämmelser om tvångslagstiftning för försvarsväsendets behov. En framställning med i stort sett samma syfte har ungefär samtidigt även gjorts av chefen för armén, vilken därvid ifrågasatt, att vid tvångsanskaffning av hästar och fordon allenast rekvisitionslagen (i förekommande fall beredskapsförfogandelagen) borde komma i tillämpning. Utan att vilja taga ståndpunkt till vad chefen för armén gjort gällande i detta hänseende, anse sig dock revisorerna böra understryka vikten av, att vid den utredning, som i anledning av de gjorda framställningarna kan komma till stånd, största möjliga hänsyn toges till den civila befolkningens intressen, ävensom och icke minst till möjligheterna av att vid krigsutbrott nöjaktigt kunna ordna transport- och evakueringsfrågor, vilkas lösning i stor utsträckning kräver en på förhand beräknelig säker tillgång på transportmedel. Även om detta i främsta rummet gäller anskaffningen av motorfordon kunna dock i viss mån samma synpunkter göras gällande då det gäller avstående av hästar och fordon, som stå till jordbrukets och transportväsendets förfogande. Erfarenheterna i fråga om det nu tillämpade tvångsförfarandet på förevarande område giva även, enligt vad revisorerna trott sig hava funnit, vid handen att i många fall för ägarens utkomst nödvändiga hästar och fordon inmönstrats eller rekvirerats medan mera umbärliga icke tagits i anspråk.

Utän att vilja föregripa en eventuell utredning om tvångslagstiftningen angående anskaffningen av hästar och fordon för försvarsväsendets behov, vilja revisorerna först och främst ifrågasätta, om man icke för att ernå en mera tillfredsställande uttagning av hästar och fordon i fredstid bör utsträcka besiktningförfarandet till att omfatta ett större antal hästar än nu är fallet och åtminstone ett visst antal motorfordon. Vidare bör undersökas, om det icke vore lämpligt att fastställa uttagningen i fredstid att avse viss bestämd kortare tid, enär givetvis särskilt motorfordonen men även hästarna under den relativt långa giltighetstiden för uttagningen kunna i fråga om sin brukbarhet undergå avsevärda förändringar. Det synes även lämpligt att ett bättre samarbete etableras mellan uttagningsmyndigheterna och den personal vid vederbörande truppförband, som vid eventuell mobilisering skall hava att svara för anskaffningen av hästar och fordon. Det torde heller icke vara ur vägen att vid uttagningen samarbete åstadkommes med de kommunala myndigheterna.

Beträffande värderingen bör undersökas, huruvida icke redan vid uttagning i fredstid en sådan preliminär värdering skulle kunna verkställas, som åtminstone i någon mån kunde utgöra vägledning för prissättningen vid eventuell inmönstring. Ävenledes bör säkerhet skapas för, att mönstringsnämnderna förses med i fråga om handel med hästar och motorfordon sakkunnigt folk.

De nuvarande föreskrifterna om utbetalning av ersättningar för tvångsan-

skaffade hästar och fordon hava åtminstone i vissa fall visat sig mindre lämpliga och medfört onödiga svårigheter både för säljare och köpare. Revisorerna vilja därför för sin del ifrågasätta, huruvida icke den förändringen i organisatoriskt hänseende bör vidtagas, att vid mobilisering hos samtliga länsstyrelser inrättas en särskild avdelning med uppgift att handlägga samtliga ersättningsfrågor samt verkställa utbetalning av ersättning för samtliga inmönstrade och, då så av praktiska skäl kan anses lämpligt, även rekvirerade hästar och fordon. Mönstringsnämnderna skulle vid en sådan anordning endast hava att verkställa prissättningen och befrias från det tidsödande utbetalningsarbetet. Härigenom skulle även den fördelen vinnas, att nämnda avdelning kunde direkt till arméförvaltningen redovisa verkställda utbetalningar. Det nuvarande förfaringssättet har bland annat medfört, att redovisning för av länsstyrelserna förskjutna kostnader för mönstringsnämndernas verksamhet ofta oskäligt fördröjes, varför länsstyrelserna under en ej sällan avsevärd tid på särskilda förskottskonton få upptaga högst betydande utgifter för försvarsändamål. De förvaltande myndigheterna inom försvarsväsendet skulle också härigenom snabbare erhålla uppgift om verkställda utbetalningar samt översikt över samtliga kostnader för försvarets räkning. Under sina resor hava revisorerna hos ett par länsstyrelser upptagit detta spörsmål till behandling och därvid funnit, att en dylik anordning även ur länsstyrelsernas synpunkt skulle kunna anses ändamålsenlig.

Med hänsyn till nu behandlade frågas betydelse såväl ur militär som civil synpunkt hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet på de erfarenheter, som gjorts, samt beträffande behovet av reformer på detta område.

Yttranden hava avgivits av *chefen för armén, arméförvaltningens tyg- och intendenturdepartementet, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser.* (Del II, sid. 19—68.)

Utskottet.

Genom kungl. beslut den 31 januari 1941 har chefen för försvarsdepartementet bemyndigats tillkalla högst fem utredningsmän att inom departementet biträda med utredning angående revision av gällande rekvisitionslagstiftning ävensom att avgiva de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Om vad sålunda förekommit, har utskottet velat här
erinra.

3:o) **Krigsfamiljebidrag.** Under försvarsdepartementet, § 8, hava revisorerna framställt vissa erinringar rörande handläggningen av krigsfamiljebidragsärenden. (Del I, sid. 39—44).

Revisorerna hava lämnat en redogörelse för krigsfamiljebidragsförordningens av den 17 april 1940 (nr 223) och krigsfamiljebidragskungörelsens av den 3 maj 1940 (nr 322) bestämmelser rörande familjebidragsärendenas handläggning av militära myndigheter, familjebidragsnämnder m. fl. och för av revisorerna gjorda iakttagelser, vilka enligt revisorernas uppfattning ådagalagt, att ärendenas handläggning bör kunna förenklas och effektiviseras.

Revisorerna hava uttalat följande.

Krigsfamiljebidragen hava under rådande förhållanden fått stor omfattning och varaktighet. Handläggningen av dessa ärenden har också berett

därav berörda myndigheter, särskilt familjebidragsnämnderna, ett avsevärt arbete. De erfarenheter, som vunnits av förordningens tillämpning, hava emellertid enligt revisorernas mening visat, att ärendenas handläggning bör kunna förenklas och effektiviseras utan att tillförlitligheten åsidosättes. Då förordningen närmast är avsedd att gälla under krig, är det av särskild vikt, att arbetet kan bedrivas under så enkla och effektiva former som möjligt.

Revisorerna hava inhämtat, att statens arbetsmarknadskommission i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 oktober 1940 framlagt förslag till vissa ändringar och kompletteringar av bidragsbestämmelserna. Bland annat ifrågasättes enligt detta förslag vidgade möjligheter att utgiva familjebidrag efter tjänstgöringstidens slut. Enligt en den 22 november 1940 vidtagen författningsändring hava också numera möjligheterna att utgiva familjebidrag för tid efter militärtjänstgöringens slut utvidgats.

För familjebidragsnämnderna är det emellertid alltjämt av stor vikt att snabbare än som nu sker erhålla erforderliga uppgifter och handlingar från de militära myndigheterna, särskilt beträffande tjänstgöringstidens slut för de till beredskapstjänst inkallade värnpliktiga. Detta är icke blott av intresse för myndigheterna och det allmänna utan i minst lika hög grad för de inkallade, som eljest riskera få återbetala mottagna belopp, som de i de flesta fall redan torde hava förbrukat. Revisorerna hava uppmärksammat, att i icke ringa utsträckning återbetalningskrav också måst framställas.

Beträffande försändandet av meddelanden till nämnder rörande tjänstgörings avslutande för de värnpliktiga hava revisorerna funnit, att de i vissa fall ej befordrats med allmänna posten utan delgivits dem genom anlitande av ortens landsfiskal. Det olämpliga i ett dylikt tillvägagångsätt torde utan vidare vara klart, och detta bör ej få förekomma, när det gäller meddelanden av detta slag.

Revisorerna anse sig kunna förutsätta, att den omläggning av den militära personalredovisningen, som nu håller på att genomföras, skall få till följd att uppgifterna från de militära myndigheterna snabbare komma nämnderna tillhanda. Revisorerna vilja dock ifrågasätta, huruvida icke, tills en dylik omläggning skett och visat sig fungera tillfredsställande, vederbörande kompani- eller motsvarande expeditioner böra kunna vidarebefordra till nämnderna av de värnpliktiga lämnade tjänstgöringsuppgifter, då de inkallades tjänstgöring upphör, varvid deras riktighet samtidigt skulle kunna bestyrkas, något som, enligt vad revisorerna vid sina besök erfarit, ansetts leda till mindre omgång och en förenkling av kontrollen hos nämnderna.

Vad angår uppgifterna till socialregistret hava revisorerna funnit, att de av statens arbetsmarknadskommission utarbetade blanketterna böra kunna förenklas. Blanketterna böra upprättas med tanke på normalfallet, alltså hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, och barn, som stå under hans vårdnad. För övriga fall bör ett utrymme för särskilda anmärkningar vara tillfyllest. Även övriga av arbetsmarknadskommissionen utarbetade blanketter synas kunna förenklas genom minskning av utrymmet och uppgifternas sammanförande under hänsynstagande till vad som må finnas verkliggen vara erforderligt. Det må här erinras om, att inom kommunerna de myndigheter, som hava att ombestyrja arbetet med blanketternas ifyllande m. m., ofta äro synnerligen betungade och att dessa anordningar också kräva utgifter för såväl staten som kommunerna.

Enligt revisorernas mening föreligga emellertid icke tillräckliga sakliga skäl för att anmälningsplikten till socialregistret gjorts så omfattande, som skett, i synnerhet som uppgifterna först ganska lång tid efter verkställd utbetalning komma den kommunala registerföraren tillhanda och alltså ej kan tjäna till ledning vid bedömandet av det omedelbara understödsbehovet, något som

vid socialregistrets införande ansetts vara av särskild betydelse. Överhuvud taget har genom här ifrågavarande bestämmelser och i anslutning därtill vidtagna åtgärder socialregistret kommit att svälla ut på ett sätt som ursprungligen ej varit avsett. För kommunala och andra myndigheter torde det vara tillfyllt med uppgift i registret att familjebidrag utgår samt hänvisning till familjebidragsnämndens aktnummer. Erfordras i något fall ytterligare upplysningar, torde dessa utan omgång kunna erhållas hos nämnden. Genom den lättnad i arbetet en sådan förenkling skulle medföra både för nämnderna och socialregisterförarna, torde större möjligheter skapas att hålla registret aktuellt, vilket såsom nyss omnämnts för närvarande ofta icke är fallet. Dessutom skulle å registerkorten utrymmet bättre kunna tillvaratas. Därest lagen om socialregister och krigsfamiljebidragskungörelsen skulle lägga hinder i vägen för en dylik förenklad anmälningsplikt, torde det böra tagas under övervägande, om ej nämnda författningar behöva i detta hänseende underkastas viss jämkning i förenklings syfte.

Dessa frågor allmänna art och betydelse för de till beredskapstjänst inkallade samt för de kommunala myndigheterna hava föranlett revisorerna att verkställa denna undersökning och för riksdagen tillkännagiva sin uppfattning i saken.

Yttranden hava avgivits av *chefen för försvarsstaben* och *statens arbetsmarknadskommission* (Del II, sid. 77—81), vilka var för sig uttalat, att vissa åtgärder borde vidtagas i syfte att familjebidragsnämnderna snabbare än hittills skola erhålla de handlingar och uppgifter, som äro erforderliga för handläggning av familjebidragsärendena. Arbetsmarknadskommissionen har därjämte förklarat sig hava för avsikt att, i mån som erfarenheter vinnas, vidtaga åtgärder för förenklad handläggning av familjebidragsärendena.

Utskottet.

Genom kungörelse av den 16 maj 1941 (nr 289) hava vissa ändringar vidtagits i krigsfamiljebidragskungörelsen, avseende, bland annat, sättet för familjebidragsärendenas handläggning. Sålunda skola numera handlingar och uppgifter i familjebidragsärenden av militära myndigheter i regel översändas direkt till familjebidragsnämnderna i stället för att såsom tidigare skett befordras genom vederbörlig länsstyrelse. Vidare har chefen för försvarsdepartementet, jämlikt av Kungl. Maj:t den 25 april 1941 lämnat be- myndigande, tillkallat tre utredningsmän för att inom departementet biträda med utredning angående åtgärder, som inom ramen för gällande bestämmelser kunna vidtagas för att åstadkomma en snabbare behandling av ansökningar om familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Vissa av dessa utredningsmän föreslagna åtgärder i nämnt syfte hava också vidtagits.

Om vad sålunda förekommit, har utskottet velat här
erinra.

4:o) **Ersättningar till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott.** Under socialdepartementet, § 14, hava revisorerna till behandling upptagit frågan om tillämpningen av gällande bestämmelser rörande ersättningar till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott. (Del I, sid. 57—66.)

Enligt lagen den 18 juni 1937 (nr 383) om förskottering av underhållsbidrag till barn, vilken trädde i kraft den 1 januari 1938, äger barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, av allmänna medel erhålla förskott å bidraget.

Efter att hava lämnat en närmare redogörelse för lagens föreskrifter hava revisorerna erinrat därom, att på förslag av Kungl. Maj:t 1938 års riksdag för budgetåret 1938/39 anvisade ett förslagsanslag av 2,500,000 kronor till ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott, samt att beloppet för budgetåret 1939/40 höjdes till 4,800,000 kronor och i riksstaten för innevarande budgetår upptagits till 4,500,000 kronor.

Revisorerna hava underkastat användningen av ifrågavarande anslag en granskning och lämnat en redogörelse för resultatet av denna.

Revisorerna hava därefter gjort följande uttalande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att bidragsförskott hittills utgått i betydligt mindre omfattning än vad som beräknats vid tillskapandet av denna hjälpform. Detta torde emellertid vara ett övergående förhållande, vilket till stor del har sin grund i att en viss tid måste förflyta, innan en ny hjälpform kunnat ingå i det allmänna medvetandet. En starkt bidragande orsak till att bidragsförskotten utgått i så relativt obetydlig omfattning torde även vara att söka i den omständigheten, att en typisk högkonjunktur varit rådande under den tid, som revisorernas granskning omfattat. Det torde därför enligt revisorernas uppfattning kunna antagas, att statsverkets kostnader för bidragsförskott under numera rådande ekonomiska och sociala förhållanden komma att stiga. På grund härav finna revisorerna det vara särskilt önskvärt att regler utformas, vilka åstadkomma en riktig och ändamålsenlig användning av denna värdefulla sociala hjälpform.

Av redogörelsen framgår vidare att brister vidlåda handläggningen från både länsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas sida av ärenden angående bidragsförskott. Att så är fallet torde i första hand bero därpå, att närmare föreskrifter angående ifrågavarande myndigheters skyldigheter och befogenheter i förevarande avseende saknas.

Vad länsstyrelserna beträffar torde till en början föreskrifter angående redovisningen av bidragsförskotten vara erforderliga. Viktigare är emellertid att en närmare reglering av länsstyrelsernas befogenheter och skyldigheter beträffande övervakandet av barnavårdsnämndernas verksamhet inom detta område kommer till stånd. Med den nuvarande bristen på föreskrifter synes nämligen länsstyrelsernas befattning med bidragsförskott i många fall inskränka sig till en rent formell granskning av inkomna ansökningar.

Vad därefter angår barnavårdsnämndernas befattning med bidragsförskotten, så visar den av revisorerna förebragta utredningen att allvariga brister härutinnan på många håll föreligga. Särskilt då det gäller åtgärder för återkrävande av utgivna bidragsförskott samt i fråga om barnavårdsnämndernas befogenhet att eftergiva återkravsrätten måste det betecknas såsom ofrånkomligt att föreskrifter utfärdas för att åstadkomma en bättre ordning.

Yttranden hava avgivits av *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet* och *samtliga länsstyrelser*. (Del II, sid. 99—149.) I åtskilliga av dessa yttranden har framhållits, att vissa ytterligare föreskrifter äro erforderliga rörande de ifrågavarande anslagsmedlens användning m. m. Länsstyrelsen i Uppsala län har

framhållit, bland annat, att erfarenheterna visat, att 1937 års lag vore behäftad med väsentliga brister, vilka gjort tillämpningen av lagen i många avseenden osäker och ojäm samt vållat stort arbete för barnavårdsnämnderna och olägenheter för både hjälpklientelet och de underhållsskyldiga. Då härtill komme, att bidragsförskotten representera betydande belopp för både stat och kommuner, ansåge länsstyrelsen, att lagen snarast möjligt borde undergå revision.

Utskottet.

Den av revisorerna i ärendet förebragta utredningen synes giva utskottet vid handen, att länsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas handläggning av ärenden rörande bidragsförskott icke sker på fullt tillfredsställande sätt. Anledningen härtill torde närmast vara att söka däri, att 1937 års lag om förskottering av underhållsbidrag till barn är behäftad med vissa brister, vilket försvårat tillämpningen av densamma. Det synes utskottet därför angeläget, att författningen i fråga förtydligas och kompletteras i syfte att åstadkomma en riktig och ändamålsenlig användning av bidragsförskotten och reglering av barnavårdsnämndernas och länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter på förevarande område.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i syfte att ernå klarare författningsföreskrifter låta föranstalta om översyn av 1937 års lag om förskottering av underhållsbidrag till barn.

5:o) **Gemensam administration för vissa statliga laboratorier.** Under socialdepartementet, § 15, hava revisorerna till behandling upptagit frågan om gemensam administration för vissa statliga laboratorier nämligen statens bakteriologiska laboratorium, statens farmaceutiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium samt statens institut för folkhälsan. (Del I, sid. 66—78.)

Revisorerna hava redogjort för nämnda laboratoriers tillkomst och uppgifter samt den utveckling laboratorierna undergått ävensom för vissa av revisorerna gjorda iakttagelser rörande laboratoriernas förvaltning. Revisorerna hava vidare erinrat om att olika myndigheter vid skilda tillfällen framhållit önskvärdheten av en utredning om införandet av en gemensam styrelse för vissa av nämnda laboratorier. Revisorerna hava uttalat att ifrågasvarande spörsmål ofördröjligen borde upptagas till behandling, varvid i första hand syntes böra övervägas, huruvida icke ifrågasvarande institutioner borde erhålla en gemensam styrelse direkt underställd vederbörande departement.

Utlåtanden i ärendet hava avgivits av *medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan* och *statskontoret*. (Del II, sid. 149—159.) Vid medicinalstyrelsens utlåtande hava fogats yttranden från föreståndarna för statens bak-

teriologiska laboratorium, statens farmaceutiska laboratorium och statens rättskemiska laboratorium.

Såväl medicinalstyrelsen som statens institut för folkhälsan och statskontoret hava tillstyrkt utredning rörande laboratoriernas förvaltning, varvid samtliga nämnda myndigheter jämväl framhållit, att utredningen även borde omfatta statens veterinärbakteriologiska anstalt.

I likhet med revisorerna anser utskottet, att en utredning rörande de under medicinalstyrelsen lydande laboratoriernas administration utan dröjsmål bör komma till stånd. En sådan utredning bör lämpligen, såsom av i ärendet hörda myndigheter framhållits, jämväl omfatta statens veterinärbakteriologiska anstalt.

Utskottet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning och förslag rörande de under medicinalstyrelsen lydande laboratoriernas administration.

6:o) **Länskungörelserna.** Under socialdepartementet, § 19, hava revisorerna behandlat frågan om statsverkets kostnader för länskungörelserna. (Del I, sid. 88—92.)

Enligt 1 § kungörelsen den 23 oktober 1915 (nr 421) angående länskungörelser skola i varje län genom länsstyrelsens försorg utgivias länskungörelser. I samma kungörelse hava meddelats närmare bestämmelser beträffande länskungörelsernas innehåll, tryckningskostnader, distribution m. m.

Till nedbringande av kostnaderna för länskungörelserna har Kungl. Maj:t i brev den 23 oktober 1915 föreskrivit, att meddelanden av vissa närmare angivna slag icke skola införas i länskungörelserna, såvida icke särskilda förhållanden göra detta nödvändigt.

Från och med budgetåret 1935/36 uppfördes i riksstaten ett särskilt förslagsanslag för bestridande av kostnaderna för länsstyrelsernas publikationstryck, vilka huvudsakligen utgöras av utgifter för tryckning av länskungörelserna. Utgifterna å detta anslag under de senaste budgetåren framgå av följande i revisorernas berättelse intagna sammanställning:

Budgetår	Anslag	Netto- utgifter
1935/36	85,000	76,912
1936/37	85,000	83,721
1937/38	85,000	99,881
1938/39	85,000	137,217
1939/40	100,000	144,426.

Revisorerna, som ansett det vara av intresse att något närmare undersöka tryckningskostnadernas fördelning mellan statsverket och den enskilde, länskungörelsernas innehåll samt deras distribution, hava lämnat en redogörelse

för resultatet av den gjorda undersökningen, och i anslutning härtill hava revisorerna gjort följande uttalande.

I det föregående har påvisats, hurusom mindre enhetliga principer tillämpas hos skilda länsstyrelser, när det gäller att avgöra, om kostnaderna för vissa meddelandens införande i länskungörelserna skola bestridas av enskilda eller stanna å statsverket. Revisorerna hava uppmärksammat, att det i vissa fall även inom en och samma länsstyrelse brustit i enhetlig tillämpning härvidlag. I många fall hava meddelanden införts på statsverkets bekostnad, ehuru det enligt bestämmelserna i 1915 års kungörelse ålegat enskilda att gälda kostnaden för införandet. Revisorerna hava vidare funnit det uppenbart, att meddelanden på statsverkets bekostnad, i strid mot de i förenämnda kungl. brev anbefallda sparsamhetsreglerna, införts i länskungörelserna i sådana fall, då införande icke bort ske. Det vill även förefalla revisorerna, som om nödig sparsamhet med statens medel icke alltid iakttagits i det att skilda kungörelser icke sammanförts i en följd, där detta likväl bort låta sig göra. Granskningen av länskungörelsernas redigering har givit vid handen, att även i andra avseenden visst slöseri med utrymme föreligger. Det sagda gäller även i fråga om registren till kungörelserna.

Revisorerna vilja ifrågasätta, om icke den nuvarande uppdelningen av länskungörelserna i skilda serier av sparsamhetsskäl borde slopas. Det i och för sig önskvärda särskiljandet av de kungörelser, som skola bekostas av enskilda, och de kungörelser, för vilka kostnaderna skola stanna å statsverket, torde lika väl kunna ernås genom att å kungörelser av det förra slaget utsättes, att de skola bekostas av sökanden. Under alla förhållanden synes en förenkling av registren böra vidtagas.

Ersättning för kungörelsens postbefordran torde icke böra av länsstyrelserna utbetalas.

Slutligen må framhållas, att möjligheterna till en begränsning av upplagens storlek ej minst i nuvarande läge synas böra undersökas.

Det sagda torde giva vid handen, att statsverket av olika anledningar får vidkännas onödiga kostnader för länskungörelserna. Till en del får detta emellertid enligt revisorernas mening ses mot bakgrunden av att gällande föreskrifter på ifrågavarande område äro oklara och föråldrade. En omedelbar översyn av hithörande bestämmelser synes revisorerna därför vara av behovet påkallad.

Yttranden hava avgivits av *överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser* och *statskontoret*. (Del II, sid. 168—194.) I sina yttranden hava de hörda myndigheterna i allmänhet bestyrkt revisorernas uttalanden därom, att gällande föreskrifter angående länskungörelserna äro oklara och föråldrade och att de för den skull äro i behov av översyn.

Utskottet.

Av den av revisorerna verkställda utredningen framgår, att hos skilda länsstyrelser olika principer tillämpats, då det gällt att avgöra, om kostnaderna för vissa meddelandens införande i länskungörelserna borde bestridas av enskilda eller stanna å statsverket. Såsom revisorerna framhållit torde anledningen härtill till stor del få anses vara, att nuvarande föreskrifter på området äro oklara och föråldrade. Den bristande enhetligheten härutinnan synes hava medfört, att statsverket fått vidkännas kostnader, som rätteligen icke bort bestridas av statsverket. Vad revisorerna vidare uttalat i fråga

om kungörelsernas förenklade och förbilligande, synes utskottet även vara förtjänt av beaktande. Utskottet delar revisorernas mening, att en översyn av ifrågavarande föreskrifter är av behovet påkallad.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa översyn av gällande föreskrifter angående länskungörelserna.

7:o) **Kommissionärsväsendet hos länsstyrelserna.** Under socialdepartementet, § 20, hava revisorerna upptagit frågan om kommissionärsväsendet hos länsstyrelserna. (Del I, sid. 92—100.)

Enligt kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter skall hos länsstyrelse samt hos ett antal uppräknade andra myndigheter vara anställd kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå den, som anlitar honom, i de avseenden, denna kungörelse bestämmer. Om annan än någon av de uppräknade förvaltningsmyndigheterna finner, att kommissionär bör anställas, skall myndigheten därom göra framställning hos Kungl. Maj:t.

Revisorerna hava verkställt en undersökning rörande kommissionärsväsendet vid överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Av den gjorda undersökningen, för vilken redogörelse intagits i berättelsen, framgår, bland annat, att sammanlagda antalet uppgivna kommissionärsuppdrag under år 1939 uppgått till 219,336. Vidare utvisar undersökningen, trots att uppgifter om influtna belopp av flera kommissionärer ej lämnats, en penningförmedling genom kommissionärerna på närmare 1,500,000 kronor samt att kommissionärsarvodenas bruttobelopp uppgått till mer än 320,000 kronor.

Revisorerna hava i ärendet gjort följande uttalande.

Av den verkställda utredningen framgår, att kommissionärerna vid länsstyrelserna anlitas i betydande omfattning och att allmänheten för anlitan- det av dessa kommissionärer måst utgiva ersättning med belopp, som i ett stort antal fall varit högre än vad kommissionären i sin egenskap av tjänsteman hos länsstyrelsen ägt uppbära av statsmedel. Vid en närmare undersökning av kommissionärsuppdragens beskaffenhet hava revisorerna kunnat konstatera, att övervägande flertalet ärenden eller inemot 90 procent av dem varit av synnerligen enkel beskaffenhet och väsentligen avsett ingivande och uttagande av ansökningar och andra handlingar, inbetalande av medel, vilka av enskilda insänts till länsstyrelsen, ävensom enklare kompletteringar av ärenden. De återstående ärendena, uppgående till omkring 10 procent, hava varit av mera komplicerad natur och förutsatt visst utredningsarbete från kommissionärens sida.

Vad först angår de ärenden, vilka avse ingivandet av enkla ansökningar, t. ex. om tillstånd att inköpa bensin, om avregistrering av bil och dylikt, så anse revisorerna det onödigt och olämpligt att dylika ansökningar över huvud taget överlämnas till kommissionär för handläggning. Det måste nämligen enligt revisorernas uppfattning anses innebära ett obehövt påläggande av kostnader å den enskilde medborgaren, därest en till länsstyrelsen ställd ansökan, som insändes med post eller avlämnas direkt, omhändertages

av kommissionär för att ingivas till länsstyrelsen. En dylik ansökan bör enligt revisorernas uppfattning utan förmedling av kommissionär direkt införas i diariet samt i behörig ordning behandlas och avgöras av länsstyrelsen, som därefter å tjänstens vägnar och utan förmedling av kommissionär bör underrätta sökanden om det beslut, vartill länsstyrelsen kommit. Vad nu sagts om ingivande av ansökningar till länsstyrelse gäller även om inbetalning av medel, vilka skola uppbäras av länsstyrelsen, t. ex. automobilskatt. Såsom av utredningen framgår inbetalas nu genom förmedling av kommissionärerna högst betydande belopp. Revisorerna vilja i anledning härav uttala, att inbetalning över huvud taget icke synes böra ske till tjänsteman hos länsstyrelsen, utan genom insättning direkt å länsstyrelsens postgirokonto eller det postgirokonto, som kan finnas öppnat för visst slag av inbetalningar. Ur kontrollsynpunkt måste det nämligen anses oriktigt, att allmänheten i större omfattning tillåtes att verkställa inbetalningar kontant till någon länsstyrelsens tjänsteman. Mottagandet av penningar måste enligt revisorernas uppfattning under alla omständigheter anses såsom tjänsteåliggande för den tjänsteman, vilken i övrigt anförtrotts redogörargöromålen hos länsstyrelsen.

Av det anförda framgår, att enligt revisorernas uppfattning en omarbetning av kommissionärskungörelsen ofördröjligen bör verkställas, varigenom handläggningen av de i fjärde paragrafens fem första moment avsedda slag av ärenden, eller de som innebära ingivande och uttagande av handlingar, inbetalning och översändande av medel, anskaffande av avskrifter och bevis, smärre kompletteringar, delgivning och därmed jämförlig åtgärd samt underrättelse om fortgången av mål eller ärende, ävensom lämnande av uppgift från hos myndigheten förvarade handlingar, undantagas från kommissionärs befogenhet och direkt läggas på vederbörande befattningshavare såsom ett tjänsteåliggande.

Vad åter angår de ärenden, som avses i fjärde paragrafens sjätte till och med åttonde moment, nämligen uppsättande av anmälningar o. dyl., verkställande av utredningar och biträde med råd och anvisningar, synes det revisorerna, som om kommissionärsinstitutionen i dessa fall fyller ett förefintligt behov. Revisorerna vilja emellertid ifrågasätta, om det icke också då det gäller dem borde tagas under övervägande en omläggning av det nuvarande systemet, så att allmänheten utan kostnad ägde hänvända sig till länsstyrelsens tjänstemän eller vissa av dem, vilka därtill särskilt förordnats. Med hänsyn till den relativt sett obetydliga förekomsten av nu ifrågavarande slag av ärenden torde en sådan omläggning under alla förhållanden icke medföra några avsevärda kostnader för statsverket.

Ehuru revisorernas undersökning innevarande år avsett kommissionärsväsendet endast hos länsstyrelserna, torde motsvarande förhållanden i viss mån råda även hos en del andra verk och myndigheter. De av revisorerna uttalade önskemålen torde alltså böra beaktas även då det gäller sådana verk och myndigheter.

Yttranden hava avgivits av *överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och statskontoret.* (Del II, sid. 194—238.) I vissa av dessa yttranden hava revisorernas förslag helt avstyrkts, i andra hava desamma delvis tillstyrkts och i återigen andra har med anledning av revisorernas förslag ifrågasatts att helt avskaffa kommissionärsväsendet genom att inrätta nya befattningar, vars innehavare skulle övertaga kommissionärernas uppgifter.

De av revisorerna gjorda iakttagelserna hava givit vid handen, att förhållandena på förevarande område icke äro tillfredsställande. Sålunda framgår det av den av revisorerna gjorda undersökningen, att inkomsterna i kommissionärsverksamheten få anses väl höga, allra helst som flertalet av inkomna ärenden äro av synnerligen enkel beskaffenhet. Vidare synes viss ojämnhet råda med avseende å de för kommissionärerna fastställda taxorna. Revisorernas förslag att all inbetalning till länsstyrelserna bör ske genom anlåtande av postgiro synes utskottet vara värt att närmare övervägas. Utskottet finner sig med anledning av vad revisorerna under förevarande paragraf anfört böra föreslå, att frågan om en omarbetning av kommissionärs-kungörelsen blir föremål för utredning, vilken bör omfatta även sådana verk och myndigheter där motsvarande förhållanden som de nu påtalade råda, varvid de av revisorerna anförda synpunkterna böra beaktas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta en omarbetning av kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter.

8:o) **Vissa arvodestjänster i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.** Revisorerna hava under kommunikationsdepartementet, § 21, framställt erinringar mot att vissa av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egna ordinarie och extra ordinarie tjänstemän genom tilldelade förordnanden å särskilda arvodesbefattningar beretts väsentlig ökning i avlöningsförmånerna. (Del I, sid. 101 och 102.)

Vid granskningen av de centrala förvaltningsmyndigheternas räkenskaper för budgetåret 1939/40 hava revisorerna uppmärksammat det stora antalet arvodestjänster vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Efter att hava lämnat en redogörelse för de gjorda iakttagelserna hava revisorerna uttalat följande.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har Kungl. Maj:t bemyndigat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att anställa den personal, som kunde erfordras för genomförande av vissa byggnadsföretag. Med stöd av detta bemyndigande har styrelsen utsett, bland andra, vissa av styrelsens egna tjänstemän i ordinarie och extra ordinarie tjänsteställning att mot ersättning, som i många fall väsentligt överstigit de avlöningsförmåner, som eljest tillkomma dem inom ämbetsverket, utföra med vissa byggnadsföretag sammanhängande arbetsuppgifter samt för detta ändamål beviljat dem erforderlig tjänstledighet. Under den tid ifrågavarande befattningshavare fullgöra nämnda uppdrag erhålla de sålunda betydande lönetillägg. Utan att ingå på frågan, huruvida i förevarande fall de åligganden, som nu nämnda tjänstemän fått sig anförtrödda, kunna motivera de högre löneförmåner, som sålunda tillerkänts dem, vilja revisorerna framhålla, att ordinarie och extra ordinarie befattningar äro förenade med så betydande förmåner utöver den kontanta avlöningen, såsom pensionsrätt m. m., att särskild ersättning till tjänsteman, som fullgör andra arbetsuppgifter än som eljest åvilas honom, såsom regel bör kunna hållas inom en mycket begränsad ram. I före-

varande sammanhang vilja revisorerna erinra om att tjänsteman, å vilken civila avlöningsreglementet är tillämpligt vid förordnande att bestrida göromål, som eljest ankomma på tjänsteman tillhörande högre lönegrad, härför endast äger uppbära en viss lägre, till beloppet i avlöningsreglementet fixerad, ersättning per dag. Det torde enligt revisorernas mening med hänsyn härtill kunna ifrågasättas, huruvida icke föreskrifter av liknande art borde meddelas för att närmare reglera avlöningsvillkoren för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, vilka erhålla sådana arbetsuppgifter, varom nu är fråga. Vederbörande myndighet bör dock i så fall äga möjlighet att, då så av särskilda förhållanden kan anses påkallat, efter Kungl. Maj:ts medgivande besluta högre ersättning än enligt de sålunda utfärdade föreskrifterna.

Yttrande i ärendet har avgivits av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* (Del II, sid. 239 och 240), som framhållit, bland annat, att styrelsen — i avsaknad av en fast personalorganisation för sin byggnadsverksamhet — funne det oundgängligen nödvändigt, att styrelsen med anlitan av byggnadsmedel finge på sätt hittills skett och efter omständigheterna utbygga en organisation av tillfälliga befattningar, på vilka även styrelsens fast anställda tjänstemän kunna placeras.

Utskottet.

Såsom revisorerna framhållit hava ordinarie och extra ordinarie tjänstemän hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överflyttats till arvodesbefattningar å styrelsens byggnadsavdelningar och därvid tillerkänts ersättningar, som i många fall väsentligt överstigit de avlöningsförmåner, som eljest tillkomma dem inom ämbetsverket. Utskottet finner det anmärkta förhållandet icke vara tillfredsställande. Med hänsyn till att tjänsteman, å vilken civila avlöningsreglementet är tillämpligt, vid förordnande att bestrida göromål, som eljest ankomma på tjänsteman tillhörande högre lönegrad, härför endast äger uppbära vikariatsersättning, finner utskottet i likhet med revisorerna skäl tala för att föreskrifter av liknande art meddelas för att närmare reglera avlöningsvillkoren för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, vilka anförtrotts arbetsuppgifter, varom här är fråga.

Under åberopande av det anförda finner sig utskottet böra hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet och revisorerna anført beträffande ersättning till vissa arvodesinnehavare hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidtaga erforderliga åtgärder i avseende å detta spörsmåls ordnande.

9:o) **Det statliga revisionsväsendet. Vissa iakttagelser beträffande myndigheternas inventarieförteckningar.** Under finansdepartementet, § 27, hava revisorerna uttalat önskemål, att beträffande den statliga revisionsverksamheten omedelbara åtgärder måtte vidtagas för ernående av en reform efter grunder, som i huvudsak angivas av revisorerna. (Del I, sid. 112—120.)

Vidare hava revisorerna under § 30 framhållit behovet av nya bestämmelser rörande statliga myndigheters skyldighet att föra särskilda inventarieförteckningar. (Del I, sid. 128 och 129.)

I förstnämnda fråga hava revisorerna inledningsvis lämnat vissa uppgifter till belysande av den omfattning, i vilken statsverkets inkomster och utgifter ökats sedan början av 1900-talet, samt framhållit, att den oerhörda ökningen givetvis åstadkommit en ansvällning av det räkenskapsmaterial, som skall granskas av de statliga revisionsmyndigheterna. I anslutning härtill framhålls, att, då revisionsmyndigheterna under nuvarande förhållanden ej gärna kunna utökas i en omfattning, som svarar mot ansvällningen av räkenskapsmaterialet, den frågan måste inställa sig, huruvida man genom en rationalisering av själva granskningsförfarandet kan komma till rätta med rådande olägenheter.

Efter att hava lämnat en redogörelse för huvuddragen av det nuvarande statliga revisionsförfarandet, uttala revisorerna följande.

Anmärkningsprocessen i dess hävdvunna former innebär uppenbarligen fördelar i form av garantier för grundlig utredning och en noggrann prövning av det enskilda fallet. Men nackdelarna av densamma träda starkt i dagen vid en granskning av revisionsväsendet ur synpunkten av det önskvärda i att granskningsförfarandet verkställs och leder till resultat så snabbt som möjligt. Det är att märka, att det med gällande ordning för anmärkningsprocessen — uppbyggd som den är efter i huvudsak samma schema som det allmänna domstolsförfarandet — uppkommer ett ovisshetstillstånd under tiden från det en anmärkning utställts, intill dess det slutliga avgörandet kommer genom ett utslag av den högsta instansen. Detta kan ofta dröja högst avsevärd tid. Enligt vad revisorerna inhämtat är det sålunda ej ovanligt, att flera år förgå från det en anmärkning framställs, till dess målet blivit slutligen avdömt. Då det här stundom gäller frågor av stor principiell räckvidd, kommer den granskande myndighetens verksamhet härigenom med nödvändighet att till en del bliva bunden. För redogörare, som under tiden hava att upprepade gånger, ofta månadsvis, fatta beslut av samma art som det påtalade, uppkommer ett betänkligt osäkerhetstillstånd. Med hänsyn till vad förut nämnts om regressrätten drabbar detta givetvis även dem, till vilka utbetalningar ske.

Såsom nyss framhållits, kan den prövning, som sker i anmärkningsprocessens tungrodda former, vara motiverad ur synpunkten av att garantier vinnas för noggrann utredning och grundlig prövning i fall, då utgångsläget är att bedöma väsentligen ur principiella synpunkter. Ett förhållande, som revisorerna hava uppmärksammat, är emellertid att, sedan genom ett utslag av principiell räckvidd hållpunkterna för viss frågas bedömande hava fastslagits, konsekvenserna härav ej utnyttjas på ett mera rationellt och tidsbesparande sätt än som för närvarande sker. Förhållandet synes snarast vara det, att sedan en anmärkning av principiell innebörd framställts och klarhet i det ifrågavarande spörsmålet vunnits genom tillgripande av den för anmärkningsprocessen fastslagna gången, rättelse i alla de konkreta fall, som genom det principavgörande utslaget i fråga så att säga automatiskt avgjorts, ej ernås med mindre i varje enskilt fall utställs en särskild anmärkning. En undersökning av beskaffenheten av de revisionsanmärkningar, som

under de senaste åren hava utställts av riksräkenskapsverkets revision, har stärkt revisorernas uppfattning av att det formella anmärkningsförfarandet numerärt sett i övervägande grad tillämpas i fall, då den till grund för anmärkningens oomtvistlighet liggande principfrågan redan blivit löst. Detta torde sammanhånga med, att med nuvarande ordning skyldighet att återbetala ett anmärkt belopp ej föreligger med mindre ett lagakraftvunnet utslag finnes. Ett tillgripande av det omständiga skriftliga anmärkningsförfarandet i dessa fall synes revisorerna vara mindre rationellt. Ett frigörande av arbetskraft för angripande av nya, olösta spörsmål skulle med största sannolikhet kunna ernås, om samtliga så att säga sekundära anmärkningsanledningar kunde behandlas i betydligt enklare former än för närvarande. Det synes härvidlag ligga nära till hands att tillvarata möjligheten av att genom utsändande av cirkulär eller dylikt fästa uppmärksamheten på att ett visst principspörsmål blivit löst och anmoda vederbörande förvaltningsmyndigheter att med beaktande av detta förhållande själva föranstalta om att erforderlig rättelse vidtages i samtliga av det principiella avgörandet påverkade fall. Kontrollen över att så verkligen sker, borde sedan kunna överantvaras åt mindre kvalificerade arbetskrafter.

Som av det föregående framgått är det revisorernas uppfattning, att det nu tillämpade anmärkningsförfarandet i ett förhållandevis mycket stort antal fall borde kunna inbesparas och ersättas med ett mindre omständigt förfarande.

Ett spörsmål, som i och för sig synes vara värt en undersökning, är enligt revisorernas mening frågan, i vilken utsträckning mindre kvalificerad arbetskraft över huvud taget skall kunna utnyttjas för tillgodoseende av uppgifter, som enligt vad nyss berörts för närvarande handhas av mera kvalificerad revisionspersonal.

Vissa förhandsundersökningar, som revisorerna ur denna synpunkt hava verkställt, synas giva vid handen, att mindre kvalificerad arbetskraft sannolikt skulle kunna utnyttjas för granskningsarbetet i en större utsträckning än som i det föregående direkt har åsyftats. Sålunda vill det förefalla revisorerna, att mycket av det granskningsarbete, som nu förehaves av personal i revisors ställning, är av den art, att detsamma, behörigen systematiserat, skulle kunna lika väl och till mindre kostnader för det allmänna under lämplig handledning utföras av mindre kvalificerad arbetskraft. Detta torde i all synnerhet gälla i fråga om granskningen av exempelvis befattningshavares avlöningsförmåner. Det synes revisorerna i detta sammanhang kunna ifrågasättas om icke granskningen i detta avseende skulle kunna rationaliseras genom införandet av effektivare arbetsmetoder såsom uppställande av systematiska översiktsregister och andra liknande anordningar.

I detta sammanhang må framhållas, att det ur revisionens synpunkt ytterst värdefulla material, som är att söka i själva bokföringen, torde kunna vid eftergranskningen å revisionsbyråerna utnyttjas effektivare än för närvarande. Att erforderliga kunskaper i fråga om statsbokföringens grunder såväl som ett uppmärksamt följande av förändringarna i densamma måste vara en förutsättning härför, torde vara uppenbart. Ett intimare samarbete mellan den med bokföringsgranskningen närmast förtrogna budgetbyrån och revisionsbyråerna skulle därför med all sannolikhet vara av värde. Vad beträffar den nyss avsedda rationaliseringen av själva granskningsarbetets bedrivande, hava revisorerna inhämtat, att till följd av den genom militärinkallelser föranledda bristen på manliga tjänstemän under senaste året prövats ett system, varigenom kvinnlig arbetskraft med fördel under lämplig handledning utnyttjats för utredningar m. m. av teknisk och mera rutinmässig karaktär.

Med det hittills anförda hava revisorerna i någon mån velat belysa frågan, huruvida formerna för gransknings- och anmärkningsförfarandet böra kunna något uppmjukas och rationaliseras.

Revisorerna vilja härefter övergå till att något närmare skärskåda frågan, i vad mån de nuvarande tungrodda formerna för anmärkningsprocessen kommit att sätta sin prägel på granskningsförfarandets allmänna inriktning. Härvid torde det till en början böra fasthållas, att enligt gällande instruktioner den rent kamerala granskningen, d. v. s. granskningen av att samtliga utanordningar skett i behörig ordning och med iakttagandet av gällande författningsföreskrifter, framstår såsom den för revisionen väsentliga uppgiften. Från det i och för sig värdefulla i en räkenskapsgranskning ur denna synpunkt vilja revisorerna givetvis ej bortse. Emellertid framgår av gällande instruktioner, att granskningen även skall medgiva plats åt ett kontrollerande av att statens bästa i allmänhet har iakttagits och att framställningar göras om att erforderliga författningsändringar bliva vidtagna, i den mån gällande författningsföreskrifter visa sig vara mindre ägnade att tillgodose erforderliga krav på ändamålsenlighet och överskådlighet ur ekonomisk synpunkt.

En undersökning av i vilken utsträckning revisionsanmärkningar i hävdvunna former förekomma i förhållande till exempelvis antalet vidtagna framställningar om ernående av rättelse i författningsföreskrifter, som visat sig vara otydliga eller svårtillämpade, synes emellertid giva vid handen, att anmärkningsförfarandet i gängse former dominerar hela revisionsverksamheten i en icke önskvärd omfattning. Någon granskning ur mera allmänna ekonomiska synpunkter torde, som i det följande skall närmare belysas, överhuvud taget icke förekomma. Revisorerna kunna ej undgå att fästa uppmärksamheten på det faktum, att granskningen av utgifterna — vilken synes vara mera tillrättalagd för det vedertagna anmärkningsförfarandet — kommit att spela en helt dominerande roll jämfört med den enligt revisorernas mening minst lika betydelsefulla kontrollen över att statsverkets inkomster, varmed då avses ej enbart skatter och andra egentliga statsinkomster utan även de inkomster, som i form av särskilda uppbörsmedel upptagas till redovisning under olika riksstatsanslag, i behörig ordning inflyta och redovisas. I detta sammanhang vilja revisorerna framhålla de påpekanden, som riksdagens revisorer under senare år vid ett flertal tillfällen gjort angående vikten av att övervakandet av skatteuppbördens behöriga bedrivande ej eftersättes och angående betydelsen av en i allmänhet skärpt inkomstkontroll. Särskilt må påpekas, att vad riksdagens föregående år församlade revisorer i sådant avseende påpekat föranlett Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för en modernisering och effektivisering av skattekontrollen.

Tidigare har, delvis ur andra synpunkter, framhållits önskvärdheten av att granskningen sker i nära anslutning till räkenskapernas avlämnande. Därest genom de ifrågasatta rationaliseringsåtgärderna kunde så ordnas, att granskningen inom de reviderande verken bleve mera fortlöpande än för närvarande, skulle sannolikt utsikterna till ett mera positivt utnyttjande av de iakttagelser, som göras vid räkenskapsgranskningen, betydligt ökas. Att detta skulle vara av största värde för det allmänna torde vara uppenbart.

Till en början må framhållas de påtagliga fördelarna av att begångna misslag på grund av feltolkningar av gällande författningar bliva påpekade och rättade redan från början. Värdet härav framträder särskilt tydligt under nu rådande förhållanden, då författningar på det administrativa och ekonomiska området av ofta svårtolkad art med nödvändighet måste träda i kraft

i nära anslutning till att de utkommit av trycket. Betydelsen av en från början såvitt möjligt enhetlig och riktig tillämpning härvidlag är påtaglig. Ju mera möjligheterna ökas för de granskande myndigheterna att på ett tidigt stadium följa verkningarna i de avseenden, varom nu är fråga, av nytillskapade bestämmelser, desto större värde böra samma myndigheter kunna få, då det gäller att lämna medverkan vid utarbetandet av nya författningsbestämmelser, som beröra deras verksamhetsområden.

Det ligger nära till hands att här något beröra frågan, huruvida icke revisionsverken borde i betydligt större utsträckning än för närvarande är fallet, bedriva en förebyggande verksamhet, inriktad på åtgärder till förhindrande av att felaktigheter uppkomma. Av intresse är, att genom en nyligen företagen ändring i riksräkenskapsverkets instruktion nämnda ämbetsverk erhållit befogenhet att på förfrågan meddela erforderliga upplysningar beträffande tolkning av författningsföreskrifter m. m. Enligt vad revisorerna inhämtat har den härmed avsedda frågeverksamheten numera kommit i gång och direkt kontakt mellan ämbetsverket och redogörarna härigenom i många fall vunnits. Revisorerna vilja understryka önskvärdheten av att den direkta kontakten mellan redogörarna och revisionsmyndigheterna vidgas och ytterligare fördjupas. Härigenom måste anmärkningsanledningarna komma att minskas. Särskilt betydelsefullt synes det emellertid revisorerna vara att en effektiv övervakning kommer till stånd däröver att nya författningar och erforderliga tillämpningsföreskrifter omedelbart komma till vederbörandes kännedom och från början efterlevas. Revisorerna vilja ifrågasätta, om icke de reviderande verken genom periodiska meddelanden i lämplig publikationsform borde sörja härför.

Av särskilt stort värde skulle det enligt revisorernas åsikt vara, om genom en rationalisering av revisionsverksamheten ökat utrymme kunde beredas för en granskning även ur allmänt ekonomiska synpunkter.

Enligt gällande instruktion för riksräkenskapsverket skall granskningen inom nämnda verk avse att kontrollera, förutom redogörelsernas överensstämmelse med fastställda formulär samt deras riktighet till siffran, att inkomsterna uppbäras och redovisas samt att utgifterna verkställas och bokföras i enlighet med riksstat, specialstater, utfärdade författningar och eljest givna stadganden ävensom att i övrigt vid förvaltningen av kronans medel och andra tillgångar gällande föreskrifter följas samt nödig sparsamhet och statens bästa iakttages. Sistnämnda tämligen vagt avfattade föreskrift skulle sålunda medgiva en mera allmän granskning ur den synpunkten att nödig sparsamhet och statens bästa iakttagits, ehuru denna synpunkt satts i andra hand. Att den egentliga räkenskapsgranskningen leder till åtgärder på grundval härav, torde också enligt vad revisorerna inhämtat höra till sällsyntheterna. Revisorerna hava kommit till den uppfattningen, att den granskning ur ekonomisk synpunkt av olika myndigheters medelsförvaltning, vartill instruktionen såsom nämnts medger viss möjlighet, kommit att ställas i skymundan för den rent kamerala kontrollen av gällande författnings efterlevnad. Detta förhållande synes emellertid icke kunna läggas ämbetsverket till last. Det torde få betraktas som en konsekvens av gällande regler för anmärkningsprocessen. Helt naturligt kan det betraktelsesättet hava uppkommit, att den ur revisionssynpunkt »idealiska» anmärkningen är den, som är så utformad och byggd på sådana grunder, att dess riktighet erkännes och det anmärkta beloppet inlevereras eller att den med utsikt att stå sig kan genomgå anmärkningsprocessens olika stadier. Revisionsanmärkningen i denna form kan sägas vara revisionens av ålder vedertagna uttrycksmedel. För de kritiska iakttagelser av mera allmän ekonomisk natur, som borde

kunna utvinna ur granskningen, saknas däremot en vedertagen uttrycksform lika väl som erforderliga medel att åvägabringa rättelse. I detta sammanhang må nämnas, att i fall, då riksräkenskapsverkets revision i anmärkningsform påtalat slöseri eller mindre ändamålsenliga anordningar inom ramen av gällande författningsföreskrifter, kammarrätten regelmässigt avslagit anmärkningarna med hänvisning till att vederbörande redogörare ej överskridit sin befogenhet.

Mot bakgrunden av det nu anförda, ter sig revisionsverksamhetens formella karaktär förklarlig. Icke desto mindre skulle det enligt revisorernas uppfattning med all sannolikhet medföra betydande fördelar för det allmänna, om revisionsverksamheten erhöle en mera allsidig inriktning än vad för närvarande synes vara fallet. Genom en dylik utvidgning av revisionsverksamheten till en granskning även ur allmänna ekonomiska synpunkter — varvid möjlighet givetvis bör beredas att i särskilda fall av betydelse anlita även speciell expertis — skulle revisionsmyndigheten efter hand erhålla allt större erfarenhet och därigenom ökad möjlighet att bedöma olika myndigheters ekonomiska förvaltning. I förevarande sammanhang är det av betydelse att påpeka, att statsförvaltningens skiftande organisationsformer medföra, att redogörarna inom förvaltningen kunna hava mycket olika kvalifikationer. I många fall skulle sannolikt betydande besparingar för det allmänna kunna göras, därest vederbörande redogörare hade möjlighet att inhämta stöd av en kunnig, rådgivande revisionsmyndighet.

Om granskningen på sätt förut antytts skulle utvidgas till sin innebörd, uppkommer frågan på vilket sätt rättelse lämpligen skall åvägabringas i uppmärksammade fall av slöseri, mindre ändamålsenliga anordningar m. m.

Uppenbarligen bör i många fall rättelse kunna ernås genom en direkt hänvändelse från den granskande myndighetens sida. I fall, då det påtalade förhållandets felaktighet bestrides, synes det få ankomma på vederbörande ämbetsverk att efter verkställd utredning i någon form anmäla förhållandet för Kungl. Maj:t.

Revisorerna vilja understryka önskvärdheten av att de iakttagelser, som göras vid granskningen inom samtliga de reviderande verken, systematiseras och sammanföras i revisionsberättelser, som upprättas för varje år och överlämnas även till riksdagens revisorer. För revisorernas arbete och allmänna verksamhet måste det nämligen vara av stor betydelse att få del av de erfarenheter och iakttagelser, som gjorts av de statliga revisionsmyndigheterna, vartill kommer att dubbelarbete härigenom kan undvikas. Härjämte må uppmärksammas, att en av riksdagens revisorerers viktigaste uppgifter torde vara att tillse, att de statliga granskningsmyndigheternas verksamhet bedrivs på ett effektivt och i övrigt ändamålsenligt sätt. Om de granskande myndigheterna årligen lämnade riksdagens revisorer en utförlig redogörelse för sitt arbete under året och för de iakttagelser, som därvid gjorts, skulle revisorernas uppgift i nyssberörda hänseende betydligt underlättas. I detta sammanhang vilja revisorerna framhålla, att den redogörelse för revisionsverksamheten, som ingår i riksräkenskapsverkets årsbok, med åren synes hava blivit alltmera knapphändig. För närvarande är huvudvikten helt lagd på en uppgift om antalet på de olika revisionskontoren framställda anmärkningar. De uppgifter, som skulle lämnas riksdagens revisorer, synas böra innehålla, förutom en systematiskt ordnad sammanställning över verkställda anmärkningar och av vederbörande ämbetsverk vidtagna åtgärder i fråga om förslag till ändringar i författningar och föreskrifter, även en framställning av de iakttagelser, som vid granskningen gjorts i avseende på eventuella brister i organisatoriskt avseende eller i allmänhet i fråga om hand-

havandet av den ekonomiska förvaltningen. En sådan redogörelse borde enligt revisorernas mening, därest särskilt avseende fästades vid förhållanden av principiell innebörd, kunna bliva högst instruktiv även för myndigheter och redogörare. Den skulle dessutom erbjuda den naturliga form, i vilken sådana vid granskningen iakttagna förhållanden bringades till statsrevisorernas kännedom, som företrädesvis syntes böra av dessa göras till föremål för utredning rörande av riksdagen beviljade anslagsmedels disponerande av förvaltningsmyndigheterna och eventuella därav påkallade åtgärder. Sålunda skulle vägen öppnas för ett ur många synpunkter önskvärt och för det allmänna med all sannolikhet värdefullt vidgat samarbete mellan de reviderande verken och riksdagens revisorer.

De önskemål beträffande den statliga revisionsverksamheten m. m., åt vilka revisorerna i det föregående hava givit uttryck, äro av den allmänna vikt och betydelse, att revisorerna anse, att omedelbara åtgärder för ernående av en reform efter i huvudsak ovan angivna grunder böra vidtagas.

I ärendet rörande de statliga myndigheternas inventarieförteckningar hava revisorerna, efter att hava lämnat en redogörelse för bestämmelserna i kungörelsen den 20 maj 1881 (nr 28) angående upprättande av förteckningar över statsverket tillhöriga möbler och därmed jämförliga värdefullare inventarier, anmält vissa iakttagelser rörande kungörelsens tillämpning. I anslutning härtil hava revisorerna uttalat följande.

Såsom av ovan lämnade redogörelse framgår, är tillämpningen av kungörelsens bestämmelser synnerligen skiftande, vilket torde kunna förklaras av att kungörelsen, som givetvis var avsedd att ordna de vid tiden för dess tillkomst rådande förhållandena, sedermera ej reviderats.

Då kungörelsen ifråga måste anses föråldrad och numera icke utan stora olägenheter kan praktiskt tillämpas särskilt med hänsyn till de vidlyftiga utredningar beträffande inköps- och försäljningspris, som vad angår de affärsdrivande verken med deras stora årliga omsättning av inventarier måste åtfölja inventarieförteckningen, samt till de skiftande begrepp, som råda om vad som bör hänföras till inventarier och medtagas i förteckningen, finna revisorerna det angeläget, att nya bestämmelser å detta område utfärdas.

I ärendet rörande det statliga revisionsväsendet har yttrande avgivits av *riksräkenskapsverket* (Del II, sid. 252—262), som ifrågasätter, förutom vissa partiella reformer i fråga om anmärkningsprocessen och det skriftliga anmärkningsförfarandet, viss omläggning i syfte att mera än för närvarande inrikta revisionsverksamheten på rent förebyggande åtgärder för att minska anledningarna till revisionsanmärkningar vid efterhandsgranskningen. Vidare angivas vissa förutsättningar för en utvidgning av granskningsverksamheten till att avse även andra synpunkter än de rent kamerala ävensom vissa möjligheter till utvidgat samarbete mellan de olika revisionsverken inbördes samt till ett bättre utnyttjande från riksdagens revisorers sida av det statliga revisionsarbetets resultat. För reformernas genomförande fordras emellertid, framhåller ämbetsverket, en förstärkning av dess personalorganisation.

Riksräkenskapsverket har jämväl avgivit yttrande i anledning av revisorernas uttalande rörande vissa iakttagelser beträffande myndigheternas in-

ventarieförteckningar (Del II, sid. 266 och 267) och har därvid förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget om en översyn av i ämnet gällande bestämmelser.

De av revisorerna framförda önskemålen beträffande den statliga revisionsverksamhetens effektivisering innefatta flera beaktansvärda uppslag. Detta gäller i första hand önskemålet, att vid revisionen av de statliga räkenskaperna granskningen måtte erhålla en mera allsidig inriktning än vad som för närvarande är fallet. Tydligt är att vid revisionsarbetet för närvarande endast de kamerala synpunkterna kunna i önskvärd utsträckning tillgodoses, medan tillräckligt organisatoriskt underlag för sakrevision i egentlig mening saknas. Att detta innebär en kännbar svaghet beträffande medelskontrollen torde stå i öppen dager. Det synes utskottet därför önskvärt, att den statliga revisionen mera än hittills inriktas på en dylik granskning och att frågan om de härför erforderliga organisationsåtgärderna blir föremål för närmare utredning.

Utskottet.

Revisorerna hava vidare påtalat vissa nackdelar, som äro förenade med anmärkningsprocessen och det på anmärkningsprocessen grundade skriftliga anmärkningsförfarandet. Sålunda framhålles att genom gällande ordning för anmärkningsprocessen — uppbyggd som den är efter i huvudsak samma schema som det allmänna domstolsförfarandet — uppkommer ett ovishetstillstånd under tiden från det en anmärkning framställts, intill dess det slutliga avgörandet kommer genom ett utslag av den högsta instansen, vilket ofta kan draga högst avsevärd tid. Då det här stundom gäller frågor av stor principiell räckvidd, kommer den granskande myndighetens verksamhet härigenom med nödvändighet att till en del bliva bunden. Det synes utskottet uppenbart, att den nu tillämpade anmärkningsprocessen är både omständlig och tidsödande och att en reform i syfte att åstadkomma ett snabbare och mera förenklat anmärkningsförfarande är av behovet påkallad. Riksräkenskapsverket har framhållit, att en väsentlig ändring till det bättre skulle kunna ernås därigenom, att kammarrätten med förtursrätt prövade besvär i anmärkningsmål av mera allmän och prejudicerande betydelse. Utskottet finner även den nu föreliggande frågan vara av den allmänna betydelse, att den bör göras till föremål för utredning.

Under förevarande paragraf hava revisorerna även framställt vissa andra anmärkningar i syfte att åstadkomma en effektivisering av nuvarande revisionsförfarande. De av revisorerna i sådant avseende ifrågasatta åtgärderna, vilka synas utskottet ändamålsenliga, torde dock vara av den beskaffenhet, att de kunna utan särskild utredning och organisatoriska ändringar genomföras. Sålunda har framförts önskemålet, huruvida icke revisionsverken borde i betydligt större utsträckning än för närvarande är fallet bedriva en förebyggande verksamhet, inriktad på åtgärder till förhindrande av att felaktigheter uppkomma. Sålunda synes riksräkenskapsverkets upplysningsverksamhet böra utsträckas till att avse jämväl förfrågningar från det kommunala, statsunderstödda undervisningsväsendet. Ett medgivande för medelsförval-

tare vid dylika undervisningsanstalter — inom riket finnas över 2,300 skol-distrikt — att vid tolkningen av avlöningsbestämmelser m. m. rådfråga riksräkenskapsverket skulle även medföra en väsentlig lättnad och ett värdefullt stöd i deras arbete.

Utskottet vill vidare understryka angelägenheten av det av revisorerna framförda önskemålet att erhålla en utförlig årlig redogörelse över granskningsverksamhetens bedrivande i avseende å framställda anmärkningar, vidtagna åtgärder samt gjorda iakttagelser i övrigt. Riksräkenskapsverket har i detta sammanhang uttalat, att utarbetandet av en sådan redogörelse otvivelaktigt skulle vara av betydelse även för arbetet inom verket. Med hänsyn till ämbetsverkets ställning som överrevision och i syfte att underlätta därmed sammanhängande arbetsuppgifter borde emellertid såsom riksräkenskapsverket även framhållit redogörelsen för verkets eget granskningsarbete kompletteras på så sätt, att specialrevisionerna åläggas att i sin tur till riksräkenskapsverket ingiva motsvarande berättelser över sin verksamhet. För att tillgodose det av revisorerna uttalade önskemålet synes det utskottet lämpligt, att en sammanfattande redogörelse för det statliga revisionsarbetet under varje räkenskapsår utarbetas av riksräkenskapsverket, vilken redogörelse skulle överlämnas till Kungl. Maj:t för att ställas till statsrevisorernas förfogande. En sådan redogörelse torde kunna lämnas redan år 1942 till riksdagens då församlade revisorer.

Vissa av de av revisorerna framförda förslagen i syfte att åstadkomma en effektivisering av nuvarande revisionsförfarande torde utan ytterligare utredningar kunna omedelbart genomföras. Utskottet förutsätter därför, att dessa spörsmål av Kungl. Maj:t tagas under övervägande. Andra av statsrevisorerna berörda frågor torde däremot vara av beskaffenhet att böra bliva föremål för utredning, vilken lämpligen bör utsträckas till att omfatta en allmän och allsidig översyn av det nuvarande statliga revisionsväsendet. Utskottet vill dock redan nu som sin mening uttala, att en reform på förvarande område icke bör rubba statsrevisorernas konstitutionella ställning eller påkalla ändring i deras granskningsrätt.

I detta sammanhang vill utskottet med anledning av vad revisorerna under § 30 i sin berättelse anfört beträffande vissa iakttagelser i fråga om myndigheternas inventarieförteckningar uttala önskvärdheten av att nuvarande föråldrade bestämmelser på området ersättas med nya.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning i fråga om det statliga revisionsväsendet.

10:o) Vissa iakttagelser angående statsverkets expensutgifter. Under finansdepartementet, § 28, hava revisorerna till behandling upptagit frågan angående möjligheterna att nedbringa statsmyndigheternas expenskostnader. (Del I, sid. 120—127.)

Efter att hava erinrat därom, att spörsmålet om vidtagande av åtgärder till expensutgifternas nedbringande vid skilda tillfällen varit föremål för behandling, samt att vissa åtgärder i besparingssyfte vidtagits, hava revisorererna framhållit, att en mera ingående behandling tidigare dock endast ägnats statsverkets utgifter för skrivpapper, läskpapper, kuvert, skrivmaterialier i övrigt såsom bläck, pennor, skriv- och räknemaskiner, bränsle och glödlampor samt frågan om centraliserad upphandling av förenämnda artiklar. Revisorerna hava nu verkställt en undersökning rörande kostnader för tvätt, elektrisk energi och bokbinderi vid ett flertal statliga verk och myndigheter i huvudstaden. För de iakttagelser revisorererna härvid gjort, lämnas en redogörelse i berättelsen, och i anslutning härtill behandlas jämväl frågan om möjligheten att åstadkomma besparingar genom en minskning av skrivpappersförbrukningen.

Revisorerna hava i ärendet gjort följande uttalande.

Då det gällt att pröva möjligheterna för nedbringande av statsmyndigheternas expenskostnader, hava revisorererna i första hand velat undersöka, huruvida Kungl. Maj:ts ovanberörda cirkulär till statsmyndigheterna den 1 december 1939 varit av åsyftad verkan. I nämnda cirkulär angåvos vissa allmänna riktlinjer till ledning för besparingsarbetet, varjämte myndigheterna anbefalldes att noggrant undersöka möjligheterna att nedbringa utgifterna för omkostnader samt skyndsamt vidtaga de besparingsåtgärder, vartill undersökningen kunde föranleda. Revisorerna hava i många fall konstaterat, att cirkulärets anvisningar vunnit beaktande. Ett flertal myndigheter hava sålunda snabbt vidtagit undersökning för åstadkommande av besparingar samt utfärdat föreskrifter och vidtagit i övrigt erforderliga åtgärder i sådant hänseende.

De iakttagelser beträffande vissa myndigheters kostnader för tvätt, elektrisk energi och bokbindning, för vilka revisorererna ovan redogjort, giva emellertid vid handen, att ytterligare besparingar kunna göras.

I det föregående har påvisats, att kostnaderna för tvätt variera högst väsentligt. Revisorerna hava med hänsyn härtill under hand från fångvårdsstyrelsens arbetskontor inhämtat, att genom dess förmedling utan större svårighet skulle kunna uppbyggas en organisation, avseende en centralisering av tvätten för de statliga institutionerna i Stockholm. Eventuellt kunde centraliseringen ske i sådan form, att arbetskontoret övertog förefintliga handduksförråd samt förbunde sig att tillhandahålla rena handdukar i mån av behov. En dylik anordning skulle sannolikt kunna medföra väsentliga besparingar.

Vidkommande kostnaderna för elektrisk energi vilja revisorererna ifrågasätta, huruvida icke ett nedbringande av dessa skulle kunna åstadkommas genom att gemensam mätare över lag införes för myndigheter, som äro inrymda i en och samma fastighet. De svårigheter, som därvid skulle uppstå i fråga om fördelningen av kostnaderna på de skilda myndigheterna, torde kunna undanröjas genom att utöver den gemensamma huvudmätaren låta uppsätta s. k. sekundärmätare.

Kostnaderna för bokbindning torde kunna avsevärt nedbringas. Beträffande inbindningen av verifikationer må ifrågasättas, huruvida icke bestämmelser böra utfärdas till åstadkommande av likformig bindning i kartongpärmar. Revisorerna vilja framhålla, att möjligheterna till önskvärd gallring av verifikationerna helt åsidosättas genom handlingarnas inbindning i fasta band. Förutom den betydligt högre kostnaden för bindningen har man

i sistnämnda fall att räkna med kostnader för ökat arkivutrymme. Bindning av huvudböcker, protokoll, koncept och övriga handlingar bör enligt revisorernas mening ske i ett så enkelt utförande som möjligt. Endast då särskilda omständigheter kunna föranleda därtill böra skinnband, guldtryck och dylikt få komma till användning. Revisorerna vilja ifrågasätta, huruvida icke åt riksräkenskapsverket bör uppdragas att utöva kontroll över hithörande förhållanden och kostnader.

Vidare synes det revisorerna angeläget, att undersökning utan dröjsmål verkställas angående obligatoriskt införande inom statsförvaltningen av det s. k. internationella normalformatet å papper. Det torde få anses uppenbart, att pappersförbrukningen härigenom skulle väsentligt nedbringas.

Ett spörsmål, som revisorerna slutligen vilja något ingå på, är frågan huruvida det allmänt kända användandet inom den statliga förvaltningen av ett mycket stort antal olika blanketter skulle kunna på något sätt motverkas genom åtgärder i standardiserande riktning. Enligt vad revisorerna under hand erfarit hava vissa åtgärder av sådant slag med framgång kunnat genomföras i fråga om Stockholms stads förvaltning. Revisorerna hava kommit till den uppfattningen att liknande åtgärder inom statsförvaltningen förutom en besparing av papper ävensom fördelar ur arkiveringssynpunkt i många fall skulle komma att medföra en för såväl de statliga befattningshavarna som för enskilda önskvärd förenkling.

Yttranden hava avgivits av *statskontoret*, *riksräkenskapsverket* och *fångvårdsstyrelsen* (Del II, sid. 263—266), och hava de hörda myndigheterna i huvudsak biträtt revisorernas förslag.

Utskottet.

Utskottet vill erinra därom, att riksdagens revisorer vid upprepade tillfällen under gångna år till behandling upptagit frågan om nedbringande av statsverkets expensutgifter. I cirkulär den 1 december 1939 har, såsom revisorerna framhållit, Kungl. Maj:t anbefallt vissa besparingsåtgärder i angivna hänseende. Under förevarande paragraf hava revisorerna undersökt möjligheterna att åstadkomma ytterligare besparingar på området. De uppslag, som framkommit vid den av revisorerna verkställda undersökningen, synas utskottet vara förtjänta av beaktande och utskottet anser därför en utredning av hithörande spörsmål böra komma till stånd.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta undersöka möjligheterna till ytterligare besparingar i fråga om statsverkets expensutgifter.

11:o) **Krisförhållandenas inverkan på tullens och länsstyrelsernas arbetsbörda.** Under finansdepartementet, § 34, hava revisorerna meddelat, att de verkställt en jämförande undersökning rörande den inverkan, som nu rådande krisförhållanden utöva på arbetsbördan för personalen vid tullstaden och länsstyrelserna (Del I, sid. 137—155).

Efter att hava lämnat en redogörelse för sina iakttagelser på området hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

Av statens utgifter åtgå avsevärda belopp till bestridande av avlöningar och omkostnader vid olika statliga verk och myndigheter. Med hänsyn till den stora betydelse administrationskostnaderna hava ur statsfinansiell synpunkt är det givetvis redan under normala tider av vikt att tillse att dessa kostnader hållas inom en jämförelsevis begränsad ram och att statens utgifter för administrationen avpassas i enlighet med de behov, som vid varje tillfälle kunna föreligga inom statsförvaltningens olika grenar. Under de exceptionella förhållanden, vilka betingas av nu rådande krisläge, har det emellertid visat sig, att vissa förskjutningar inträtt i fråga om behov av arbetskrafter för olika grenar av statsförvaltningen. Till följd av krisläget har staten å ena sidan varit nödsakad att ingripa å flera samhällsområden i reglerande och kontrollerande syfte, under det att å andra sidan en betydande minskning av arbetsuppgifternas omfattning inträtt inom andra statliga förvaltningsområden. En följd av denna förskjutning av arbetsuppgifterna inom det statliga verksamhetsområdet har blivit, att för vissa verk och myndigheter uppstått ökat behov av arbetskraft av olika slag, under det att inom andra förvaltningsområden arbetsuppgifternas minskning medfört eller bort kunna medföra en betydande reducering av antalet där anställda befattningshavare.

Av den av revisorerna verkställda utredningen framgår, att omfattningen av göromålen vid flertalet tullanstalter avsevärt nedgått. Att nedgången av göromålen också medfört en betydande lättnad i arbetsbördan säger sig självt och har också vitsordats av personalen vid åtskilliga tullanstalter, som revisorerna besökt. Om förhållandena vid tullstaten sålunda må anses utgöra ett exempel på huru genom krisen arbetsbördan inom en statlig förvaltningsgren i avsevärd omfattning minskats, torde länsstyrelserna, vilka i mycket stor utsträckning ålagts nya arbetsuppgifter i anledning av krisförhållandena, å andra sidan kunna tjäna som exempel på en statlig förvaltningsgren, vilken i nuvarande krisläge har att fullgöra en alltmera växande och tyngande arbetsbörda. Att länsstyrelserna vid sådant förhållande icke varit i stånd att utan avsevärd personalförstärkning fullgöra sina arbetsuppgifter torde icke få anses anmärkningsvärt. Emellertid synas de arbetsuppgifter, vilka till följd av krisen lagts på länsstyrelserna, i mycket stor utsträckning vara av jämförelsevis enkel beskaffenhet. Sålunda torde ärenden angående både värnsskatt, familjebidrag, bensin och motorfordon till stor del vara blankettärenden, och arbetet därmed torde i regel ej kunna anses kräva mera kvalificerad personal. De flesta av de efter krisens början i jämförelsevis stort antal anställda nya befattningshavare hava också anställts i biträdesgrad. Vid så gott som samtliga länsstyrelser har utbetalats ersättning för övertidsarbete — likaså övervägande till personal i de lägsta lönegraderna — med belopp, som sammanlagt måste beräknas uppgå till hundratusental kronor.

Av den nu gjorda jämförelsen mellan tullstaten och länsstyrelserna framgår, att vid tullstaten otvivelaktigt föreligger ett överskott å arbetskraft, vilket överskott, i den mån krisförhållandena utveckla sig, torde få antagas komma att ökas. För länsstyrelsernas vidkommande åter torde krisen medföra allttjämt stigande behov av arbetskraft för fullgörande av nytillkomna arbetsuppgifter. Revisorerna förbise ingalunda de svårigheter, som onekligen måste förefinnas för en minskning av personalbeståndet vid tullstaten, framförallt av hänsyn till befattningshavarnas personliga intressen. Trots dessa svårigheter hade enligt revisorernas bestämda uppfattning tullstatens personalbestånd bort kunna minskas i långt större utsträckning än som hittills skett.

Enligt revisorernas mening hade man för åtskilliga av de nya arbetsuppgifter, för vilka länsstyrelserna nu i stor utsträckning anställt befattnings-

havare, vilka tidigare ej innehaft statsanställning, med fördel bort kunna anlita den personal, vilken tullstaten under nuvarande förhållanden ej kunnat bereda full sysselsättning. Att så icke blivit fallet torde i viss mån bero på att någon skyldighet för tullstatens befattningshavare att tjänstgöra vid annat än det verk de tillhöra icke finnes föreskriven. Motsvarande brist på föreskrift synes föreligga i samtliga statliga avlöningsreglementen.

Med förevarande exempel för ögonen måste man, anse revisorerna, skyndsamt söka åstadkomma sådana föreskrifter, att överflyttning av ledig arbetskraft från en gren av statsförvaltningen till en annan, där behov av ökad arbetskraft föreligger, möjliggöres. Om också kontrasten mellan arbetsförhållandena vid tullen å ena sidan och länsstyrelserna å den andra framstår särskilt skarpt, torde dessa förhållanden, såsom revisorerna redan framhållit, äga sin motsvarighet, mer eller mindre utpräglat, även på andra områden inom statsförvaltningen. Att det under sådana omständigheter ur statsnyttans synpunkt är önskvärt, att statlig arbetskraft smidigt skall kunna överflyttas till det område, där den bäst behövs, torde icke av någon kunna förnekas.

För att åstadkomma en ur alla synpunkter önskvärd överflyttning av arbetskraft olika statsorgan emellan synes man emellertid icke kunna stanna vid att utfärda föreskrifter om tjänstgöringsskyldighet vid annat än eget verk. Det synes ock böra tagas under övervägande, att ett för övervakande av fördelningen av arbetskrafter lämpligt förmedlingsorgan kommer till stånd, utrustat med befogenhet att i den mån så befinnes nödvändigt och påkallat hänvisa personal till tjänstgöring inom annan statlig verksamhet än den vederbörande tillhör.

Med hänsyn till dessa spørsmåls stora betydelse i besparingshänseende under rådande krisförhållanden hava revisorerna ansett sig böra å dem fästa riksdagens uppmärksamhet.

Yttranden ha avgivits av *länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Västernorrlands län, generaltullstyrelsen samt allmänna lönenämnden (civilförvaltningen)*. (Del II, sid. 267—278.)

Utskottet.

Den av revisorerna behandlade frågan har av Kungl. Majt upptagits i cirkulär till statsmyndigheterna den 10 januari 1941 (S. F. S. nr 20), vari lämnats föreskrifter angående vissa anmälningar rörande personalöverskott och antagning av personal m. m.

Om vad sålunda förekommit har utskottet velat här

erinra.

12:o) **Dröjsmål med insändande av besvär i taxeringsmål.** Under finansdepartementet, § 35, hava revisorerna fäst uppmärksamheten vid att besvär till kammarrätten över ordinarie prövningsnämnds beslut ofta inkomma till kammarrätten först efter avsevärda dröjsmål. (Del I, sid. 155—157.)

Revisorerna hava erinrat om att 1938 och 1939 års statsrevisorer till behandling upptagit förevarande spørsmål ävensom redogjort för riksdagens beslut med anledning av nämnda anmärkningar.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Revisorerna hava i sina uttalanden 1938 och 1939 framhållit, att det vore ett rimligt krav från de skattskyldigas sida, att taxeringarna prövades så snabbt som möjligt och hava ifrågasatt, om icke åtgärder i en eller annan form, exempelvis genom fastställandet av bestämd tidsfrist, inom vilken länsstyrelserna skulle hava till kammarrätten insänt inkomna besvär, borde vidtagas. Revisorerna finna det synnerligen anmärkningsvärt, att, trots dessa upprepade påpekanden, ingen som helst förändring till det bättre synes hava inträtt. Att besvär ännu mer än fyra år efter prövningsnämnds beslut ej inkommit till kammarrätten måste anses högst klandervärt. Revisorerna vilja därför ånyo, med anledning av den genom årets utredning vunna erfarenheten om de långa dröjsmålen, uttala, att de finna införandet av en bestämd tidsfrist påkallat, exempelvis att besvär skola vara till kammarrätten överlämnade senast den 30 juni året efter taxeringsåret, såsom 1938 års revisorer och kammarrätten i sin förklaring med anledning av 1939 års revisorers uttalande föreslagit.

Den av revisorerna upptagna frågan har med anledning av väckta motioner varit föremål för behandling av bevillningsutskottet i dess den 6 juni 1941 avgivna betänkande nr 24. Nämnda utskott har därvid föreslagit sådan ändring av 122 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), att besvärssärendena av länsstyrelserna skola vara överlämnade till kammarrätten före utgången av juni månad året näst efter taxeringsåret. Vad bevillningsutskottet föreslagit, har numera vunnit riksdagen bifall.

Utskottet.

Om vad sålunda förekommit, har utskottet velat här

erinra.

13:o) **Vissa utbetalningar vid nationalmuseum.** Under ecklesiastikdepartementet, § 39, hava revisorerna framställt erinringar mot vissa utbetalningar vid nationalmuseum. (Del I, sid. 161 och 162.)

Efter att hava lämnat en redogörelse för innehållet i Kungl. Maj:ts förnyade stadga för nationalmuseum den 31 december 1921 (nr 867) och för de medel, som stå till museets förfogande, hava revisorerna anmält, att de vid genomgång av nationalmuseets räkenskaper för budgetåret 1939/40 uppmärksammat, bland annat, att med anlitande av vissa inkomstmedel särskilda ersättningar utbetalats till vissa av museets intendentur för av dem hållna föreläsningar.

Revisorerna uttala i anslutning härtill följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att nationalmuseet vid verkställandet av utbetalningar i olika avseenden förfarit oriktigt. Sålunda hade de till vissa intendentur utbetalda ersättningarna för föreläsningar icke bort utgå, enär hållande av föreläsningar enligt museets stadgar ingår bland intendenternas åligganden. Ej heller hade till museets expeditionsvakter och andra befattningshavare bort utbetalas kilometerpengar för de ovan berörda resorna, då transportmedel i dessa fall kostnadsfritt tillhandahållits vederbörande befattningshavare och reseersättning enligt 15 § allmänna resereglementet icke utgår i dylika fall.

Med anledning av revisorernas iakttagelser synes det böra tagas under överbägande, om icke för åstadkommande av bättre överensstämmelse med

eljest tillämpade redovisningsprinciper i statsförvaltningen för nationalmuseumseets förevisningsmedel, katalogmedel, garderobmedel och fotografimedel borde fastställas specialstat, enligt vilken utgiftsändamålen fixerades och överskottet redovisades å särskild inkomsttitel.

Yttranden hava avgivits av *chefen för nationalmuseum och riksräkenskapsverket*. (Del II, sid. 295—299.)

Utskottet.

Under förevarande paragraf hava revisorerna till behandling upptagit, bland annat, frågan om ändrad redovisning av de särskilda inkomstmedel, som nationalmuseum disponerar vid sidan av riksstaten, såsom förevisningsmedel, katalogmedel, garderobmedel och fotografimedel. Utskottet delar revisorernas mening om lämpligheten av att detta spörsmål toges under övervägande i syfte att åstadkomma bättre överensstämmelse med eljest inom statsförvaltningen tillämpade redovisningsprinciper. Då utskottet emellertid har anledning förvänta, att förevarande spörsmål kommer att bli föremål för åtgärder från riksräkenskapsverkets sida, har utskottet nu allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

14:o) **Musikaliska akademiens medelsförvaltning.** Under ecklesiastikdepartementet, § 40, hava revisorerna framställt erinran mot att musikaliska akademien förvaltar enskilda medel till avsevärda belopp, vilka redovisas i särskilda räkenskaper utan att desamma underkastas den granskning och kontroll, som eljest utövas med avseende å allmänna verks och myndigheters medelsförvaltning och räkenskapsväsende. (Del I, sid. 163 och 164.)

Revisorerna hava meddelat, att musikaliska akademien förvaltar enskilda medel, vilka utgöras av elev- och examensavgifter, överlämnade lotterimedel och framförallt donationer. Fondernas antal uppgår till ett sjuttioal med en sammanlagd kapitalbehållning å omkring 2,150,000 kronor. Avkastningen av de enskilda medlen disponeras huvudsakligen för stipendier och bidrag samt i mindre omfattning för vissa löpande utgifter. Rörande denna akademiens egna medelsförvaltning uttala revisorerna följande.

Enligt revisorernas mening måste det anses principiellt oriktigt, att medel till så avsevärda belopp, som ovan angivits, av offentlig myndighet förvaltas, utan att berörda förvaltning underkastas den granskning och kontroll, som eljest utövas med avseende å allmänna verks och myndigheters medelsförvaltning och räkenskapsväsende. Härtill kommer, att uppdelningen av en myndighets medelsförvaltning på två olika räkenskaper, vilka avslutas vid sinsemellan skilda tidpunkter, i hög grad minskar överskådligheten och försvårar kontroll och inventeringar. Olägenheterna av den bristande överskådligheten framträda särskilt starkt, när, såsom fallet är beträffande musikaliska akademien, de enskilda medlen i viss omfattning användas till ändamål, för vilkas tillgodoseende statsmakterna anvisat särskilda medel. Givet är, att den revision, som verkställs av granskningsmän, vilka utses

av den förvaltande myndigheten själv, icke kan giva samma trygghet i fråga om granskningens effektivitet och tillförlitlighet, som en av statens revisionsverk utförd granskning. Ej heller kan det gärna tänkas, att av den förvaltande myndigheten utsedda granskningsmän skola besitta samma självständighet och obundenhet som ett statens organ, då det gäller bedömandet av myndighetens organisation och de allmänna principerna för dess verksamhet. På grund av det anförda och då det ej torde få anses uteslutet, att en med tillbörlig auktoritet utrustad och mera energiskt driven revision skulle kunna förebygga uppkomsten av grundade anmärkningsanledningar mot akademins verksamhet i allmänhet, synes det revisorerna önskvärt, att åtgärder vidtagas för att samtliga akademins medel sammanföras i en räkenskap, underkastad den för statsmyndigheter i allmänhet föreskrivna granskningen.

Yttranden hava avgivits av *musikaliska akademien* och *riksräkenskapsverket*. (Del II, sid. 299—302.)

Revisorerna hava framhållit, att *musikaliska akademins* medelsförvaltning är uppdelad på två olika räkenskaper, beträffande vilka den enskilda förvaltningen icke är underkastad den granskning och kontroll, som eljest utövas med avseende å allmänna verks och myndigheters medelsförvaltning och räkenskapsväsende. Ett dylikt förfaringssätt i fråga om redovisningen synes utskottet vara mindre tillfredsställande, då den minskar överskådligheten och försvårar kontroll och inventeringar. Utskottet delar revisorernas mening om önskvärheten av att åtgärder vidtagas för att samtliga akademins medel sammanföras i en räkenskap, underkastad den för statsmyndigheter i allmänhet föreskrivna granskningen. Såsom *riksräkenskapsverket* i sitt i ärendet avgivna yttrande framhållit, har ämbetsverket beträffande åtskilliga statliga myndigheter, hos vilka ett redovisningsförfarande motsvarande det vid *musikaliska akademien* tillämpade kommit till användning, ansett sig böra påfordra och även fått genomfört, att statsmedel och övriga till myndigheternas förvaltning överlämnade medel redovisas i en och samma räkenskap.

Då utskottet har anledning förutsätta, att *riksräkenskapsverket* kommer att upptaga de framförda synpunkterna till övervägande med avseende å såväl *musikaliska akademien* som andra liknande institutioner, där motsvarande förhållanden råda, har utskottet nu allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

15:o) **Särskilda kostnader för handels- m. fl. register.** Under handelsdepartementet, § 43, hava revisorerna föreslagit en höjning av gällande avgifter till statliga registreringsmyndigheter. (Del I, sid. 168—172.)

Revisorerna hava lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser angående handelsregisters förändring hos vissa statliga myndigheter, rörande de av-

Utskottet.

gifter, som skola erläggas i samband med registrering, samt angående utgifter, som skola bestridas med ifrågavarande inkomstmedel. I anslutning till den lämnade redogörelsen och till vissa uppgifter rörande uppördens och utgifternas fördelning mellan registreringsmyndigheterna under vissa räkenskapsår hava revisorerna uttalat följande.

Ifrågavarande registreringsavgifter hava varit avsedda att täcka registreringsmyndigheternas utgifter för annonsering av anmälningar till registren. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava emellertid annonseringskostnaderna väsentligt överstigit de erlagda avgifterna, på grund varav statsverkets nettoutgifter för de statliga registreringsmyndigheternas annonskostnader ökats år från år. Detta lärer i huvudsak bero på, att, sedan avgifternas belopp för tjugo år sedan fastställdes, priserna för annonsering avsevärt stigit. Då statsverket icke bör åsamkas några kostnader för ifrågavarande annonsering, synes det angeläget, att en sådan höjning av nu gällande avgifter kommer till stånd att dessa täcka annonskostnaderna. Därjämte bör tagas under överbäggande, huruvida icke gällande bestämmelser angående anmälningskungörande i tidningarna böra ändras på sätt att i de särskilda fall, då det är en eller annan orsak kan befinnas nödvändigt att kungöra anmälan till registren i mer än en ortstidning, detta även må äga rum. Givetvis bör dock icke härigenom någon särskild kostnad förorsakas statsverket.

Yttrande i ärendet har avgivits av *riksräkenskapsverket* (Del II, sid. 308—312), som med åberopande av en av ämbetsverket under år 1927 i ämnet avlåten skrivelse uttalat, att därest en sådan förenkling genomföres, att anmälningarna till registren ifråga införas endast i en tidning, någon höjning av avgifterna med all sannolikhet icke skulle bliva erforderlig.

Utskottet.

Med hänsyn till de stegrade annonskostnaderna hava, såsom revisorerna påvisat, statsverkets utgifter för annonsering av anmälningar till handelsm. fl. register väsentligt överstigit registreringsavgifterna, vilka däremot icke undergått någon förändring under de senaste tjugo åren. Utskottet finner det i hög grad påkallat, att sådana åtgärder vidtagas, att, såsom ursprungligen varit avsett, staten icke åsamkas några kostnader för ifrågavarande annonser. Närmast torde då ligga till hands att höja anmälningsavgifterna, så att de täcka annonskostnaderna. En annan utväg vore att åstadkomma sådan förenkling i kungörelseförfarandet, att anmälningarna införas i allenast en tidning i stället för, på sätt nu är föreskrivet, dels i allmänna tidningarna, dels ock i en ortstidning. Utskottet finner i likhet med revisorerna denna fråga böra göras till föremål för närmare överbäggande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under överbäggande, vad utskottet anfört i fråga om de statliga registreringsmyndigheternas annonskostnader.

16:o) **Prisreglerande åtgärder.** Under folkhushållningsdepartementet, § 44, hava revisorerna till behandling upptagit frågan om vidtagande av mera ingripande åtgärder i prisreglerande syfte. (Del I, sid. 173—182.)

Revisorerna hava införskaffat upplysningar rörande statens priskontrollnämnds arbete och hava i sin berättelse lämnat en redogörelse för vad som sålunda inhämtats. Revisorerna uttala härefter följande.

Revisorerna hava tagit del av de synpunkter, som anförts i ovan intagna promemoria, samt införskaffat upplysningar rörande vissa åtgärder beträffande prisutvecklingen. Utöver vad som i promemorian anförts rörande de former, under vilka prisutvecklingen ägt rum på jordbruksområdet, och den prissättning, som här under statsmakternas medverkan genomförts, är att märka, att i priskontrollerande syfte överenskommelser i relativt stor utsträckning träffats med på olika områden av näringslivet verksamma organ. Det vill förefalla, som om dessa överenskommelser i regel lett till att prisutvecklingen kunnat i flera avseenden hållas inom relativt snäva gränser. Revisorerna hava dock icke kunnat undgå att få det intrycket, att åtskilliga undersökningar rörande prisutvecklingen haft i huvudsak statistiskt värde och inskränkts till ett konstaterande av att viss prispildning redan uppstått eller att en förskjutning uppåt av prisnivån på visst område redan verkställts. Att i efterhand under sådana förhållanden vidtagna åtgärder i positiv riktning möter givetvis betydande svårigheter och har heller icke varit möjligt att genomföra. Huruvida detta dock kan anses vara ur allmän synpunkt tillfredsställande är emellertid enligt revisorernas uppfattning ganska tvivelaktigt, och de hava icke kunnat värja sig för den uppfattningen, att de statliga kontrollorganen på dessa områden i sin verksamhet ofta kommit i efterhand med sin granskning och därför, såsom tidigare även antytts, ofta måst stanna vid ett konstaterande av ett redan inträtt faktiskt prisläge. Revisorerna måste också finna, att allmänna översikter av konjunkturutvecklingen knappast motsvara vad riksdagen avsett, när anslag till prisövervakning lämnades. Den kortfattade motivering, som givits vid anslagsäskandet till 1939 års urtima riksdag, synes också tyda på att mera ingripande åtgärder avsetts. Under det år, som sedan dess gått, hava betydande prisökningar på ett flertal för landets medborgare betydelsefulla områden kommit till stånd och det förefaller knappast som om överallt denna prispåskjutning uppåt varit nödvändig. I detta sammanhang kunna revisorerna icke underlåta att framhålla, att beträffande tillverkningen av gengasaggregat sådana anordningar bort kunna träffas, att icke, såsom av revisorerna verkställda undersökningar giva vid handen, priserna å dessa aggregat kommit att så pass avsevärt skilja sig från de verkliga kostnaderna för tillverkning och försäljning, som faktiskt blivit fallet. Den prissänkning på vissa dylika aggregat, som numera genomförts, synes också tala för att prissättningen från början icke varit tillfredsställande och att kontrollen bort kunna lända till åtgärder i prisreglerande hänseende. De stora anslag i form av lån eller statsbidrag, som staten lämnat till vissa grupper av inköpare av gengasaggregat, skulle därför kunnat avsevärt begränsas, därest en kontroll över prispolitiken på detta område ägt rum.

Då revisorerna ansett den ovan lämnade redogörelsen och sina i anslutning därtill anförda synpunkter vara av betydelse vid prövningen av kommande anslagsfrågor beträffande åtgärder för priskontroll, hava de velat vad sålunda förekommit för riksdagen omförmåla.

Yttrande har avgivits av *statens priskontrollnämnd*. (Del II, sid. 312—317.)

Utskottet.

Vad revisorerna under förevarande paragraf framhållit, har utskottet funnit vara av den allmänna vikt och betydelse, att utskottet velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmäla.

17:o) **Övriga anmärkningar.** Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd rättelse eller vara av vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklarat eller ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort av förhållandena föränledas, eller slutligen icke hava varit av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande, vilket utskottet skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 17 juni 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Asplund, Per Gustafsson, Bernhard Nilsson, Bergman, Torsten Ström, Heiding, Andrén, Bäcklund, Boman* och *Gillström*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Falla, *Andersson* i Södergård, *Bergström, Mårtensson, Lindholm, Hansson* i Rubbestad, *Bergvall* och *Eriksson* i Frägsta.